

Nr 295.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående ändrade grunder rörande ersättning av statsmedel för kostnader i anledning av mul- och klövsjuka; given Stockholms slott den 28 april 1939.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

A. Pehrsson-Bramstorp.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 28 april 1939.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, ENGBERG, SKÖLD, QUENSEL, FÖRSLUND, ERIKSSON, STRINDLUND.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Pehrsson-Bramstorp:

Den 3 februari 1939 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för jordbruksdepartementet att tillkalla högst sju sakkunniga för verkställande av utredning och avgivande av förslag rörande nya bestämmelser för bekämpandet av smittsamma husdjurssjukdomar samt för den statsunderstödda försäkringsverksamheten mot förluster till följd av sådana sjukdomar. Med stöd av detta bemyndigande tillkallade jag den 11 i samma månad såsom sakkunniga landshövdingen E. A. Beskow, tillika ordförande, generaldirektören J. A.

Höjer, professorn H. G. Magnusson, hovrättsrådet B. A. Fallenius, t. f. byråchefen S. Jerlov, sekreteraren hos Malmöhus läns hushållningssällskap B. T. Lanke och lantbrukaren Hj. Nilsson i Marielund.

Sedan Kungl. Maj:t genom remiss den 16 februari 1939 anbefallt de sakkunniga att avgiva yttrande över ett flertal framställningar rörande ersättning av statsmedel för desinfektionskostnaderna m. m. under pågående mul- och klövsjukeepizooti, ha de sakkunniga, vilka antagit benämningen epizootisakkunniga, den 10 mars 1939 avgivit utlåtande över berörda framställningar. Över de sakkunnigas utlåtande ha yttranden avgivits av statskontoret, medicinalstyrelsen, länsstyrelserna och hushållningssällskapens förvaltningsutskott i Södermanlands, Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Kalmar, Gotlands, Blekinge, Kristianstads, Malmöhus, Hallands, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs och Skaraborgs län ävensom Försäkringsbolaget för smittsamma husdjurssjukdomar, ömsesidigt, Älvsborgs m. fl. läns häst- och nötkreatursförsäkringsbolag (ömsesidigt), Skånska lantmännens ömsesidiga kreatursförsäkringsförening och Skånes mindre jordbrukares ömsesidiga kreatursförsäkringsförening. Vid vissa länsstyrelser yttranden ha fogats utlåtanden från vederbörande tjänsteveterinärer. Jag torde nu få underställa Kungl. Maj:t ifrågavarande ärende.

Innan jag ingår på de av de sakkunniga i förenämnda utlåtande framlagda förslagen, torde jag få lämna en redogörelse dels för nu gällande bestämmelser rörande desinfektionskostnadernas gäldande samt angående möjligheterna att erhålla försäkring i den statsunderstödda försäkringsverksamheten för berörda kostnader, dels ock för innehållet i de förevarande framställningarna rörande desinfektionskostnadernas gäldande av statsmedel.

Gällande bestämmelser.

I 8 § lagen den 12 april 1935 (nr 105) om bekämpande av smittsamma husdjurssjukdomar (epizootilagen) stadgas bland annat, att ersättning av allmänna medel för kostnad eller förlust, som föranletts av stadgande i sagda lag eller enligt densamma meddelade bestämmelser, utgår jämlikt föreskrifter, som Konungen utfärdar. Ifrågavarande föreskrifter återfinnas i kungörelsen den 12 april 1935 (nr 106) med närmare föreskrifter angående bekämpande av smittsamma husdjurssjukdomar och äro, vad beträffar ersättning åt djurägare, sammanförda under 9 § i kungörelsen. Jämlikt 4 mom. samma paragraf skall ersättning av allmänna medel för vederbörligen föreskrivna smittreningsåtgärder vid mul- och klövsjuka utgå i den mån försäkring med bidrag av statsmedel icke kan erhållas till täckande av kostnaderna för dylika åtgärder. Djurägare är dock icke berättigad till ersättning av allmänna medel på grund av att han i enlighet med stadgandet i 7 § första stycket epizootilagen ställt till förfogande för honom tillgänglig arbetskraft och redskap, som äro nödiga för vidtagande av smittreningsåtgärd. Har djurägare tillhandahållit arbetskraft för handräckning för annat ändamål än för verkstäl-

lande av dylika åtgärder är han däremot jämlikt 5 mom. berättigad till gottgörelse av allmänna medel i den mån han för ändamålet måst anställa särskilda arbetare eller arbetet utförts på övertid eller å sön- eller helgdag.

Inträffar mul- och klövsjuka, må medicinalstyrelsen, där Konungen så föreskrivit, för sjukdomens hämmande besluta, att nedslaktning eller dödande antingen av hel besättning, i vilken smitta inkommit eller misstänkes hava inkommit, eller ock av vissa sjuka eller för sjukdom misstänkta djur skall äga rum (5 § epizootilagen). Enligt föreskrift i 8 § nyssnämnda kungörelse nr 106/1935 skall nedslaktning av friska djur, om vars avlivande sålunda förordnats, för tillvaratagande av kött eller hudar, där så kan ske utan fara för smittas spridande och där nedslaktning i dylik ordning kan antagas nedbringa kostnaderna, verkställas i offentligt slakthus, under offentlig kontroll ställd enskild slakteriinrättning, annan av medicinalstyrelsen godkänd lokal eller å slaktautomobil. Vid anlitan för angivet ändamål av dylik inrättning skall jämlikt 9 § 6 mom. kungörelsen ersättning härför ävensom för transport av djuren till slaktplatsen gäldas av allmänna medel. Därest Kungl. Maj:t finner särskilda omständigheter därtill föranleda, kan enligt föreskrift i 8 mom. ersättning utöver vad sålunda föreskrivits för kostnad för dödande eller oskadliggörande av djur samt för smittreningsåtgärder och därav förorsakad förlust beredas djurägare av allmänna medel.

De allmänna grunderna angående försäkring med statsbidrag mot förluster på grund av smittsamma husdjurssjukdomar äro meddelade i kungörelsen den 26 juli 1926 (nr 389). Sådan försäkring skall avse, förutom annat, kostnad för föreskrivna eller eljest nödvändiga desinfektionsåtgärder vid, bland annat, mul- och klövsjuka, och ersättning för försäkringstagaren åvilande kostnad för dylika åtgärder utgår jämlikt 2 § 5 mom. av kungörelsen med $\frac{3}{4}$ av kostnadsbeloppet.

Gällande bestämmelser om smittreningsåtgärder innebära sålunda, att $\frac{1}{4}$ av kostnaderna härför ersättas av statsverket, medan jordägaren får vidkännas återstående $\frac{3}{4}$ av kostnaderna, för den händelse han icke skyddat sig häremot genom försäkring.

Tidigare framställningar m. m.

Kristianstads läns hushållningssällskap hemställde i skrivelse den 14 december 1938, att ersättning av allmänna medel måtte utgå för kostnader och förlust åt ägare av kreatursbesättningar, som isolerats på grund av den pågåenda mul- och klövsjukeepizootien. En likartad framställning gjordes den 15 i samma månad av *Malmöhus läns hushållningssällskap*.

I yttrande den 28 december 1938 över sistnämnda framställning anförde *medicinalstyrelsen* bland annat följande.

Trots livlig propaganda för den statsunderstödda försäkringen från de s. k. smittbolagens sida samt upprepade anmaningar till lantmän från styrelsen och tjänsteveterinärer genom uppsatser i tidningar och tidskrifter

ävensom genom radioföredrag att medelst denna billiga försäkring skydda sig mot förluster vid uppträdan av smittsamma husdjursjukdomar vore anslutningen till denna försäkringsform från lantbrukarnas sida ganska ringa. Av dem, som drabbats av sådan sjukdom, vore endast ett obetydligt antal sådana försäkringstagare. Anledningen härtill vore enligt styrelsens mening dels obekantskap med författningsbestämmelserna, dels ekonomiska skäl. Vad beträffade mul- och klövsjukan hade intresset för försäkring i smittbolag varit ännu mindre, så länge sjukdomen bekämpats medelst nedslaktningsmetoden. Härvidlag gällde att så skyndsamt som möjligt förintä en smittkälla och i arbetet därpå inginge desinfektionsförfarandet som ett mycket viktigt led. Alla åtgärder vid nedslaktningsförfarandet syftade direkt på att skydda omgivningen mot smitta och vore alltså enligt styrelsens uppfattning ett så gott som uteslutande allmänintresse.

Efter övergången till isoleringsmetoden måste kravet på största skyndsamt i åtgärderna efterlämnas i ej ringa grad. Det gällde nu ej längre uteslutande skyddet för omgivningen utan även i större eller mindre grad den enskilda djurägarens intressen. Desinfektionsarbetet kunde helt enkelt icke vid användande av isoleringsmetoden utföras med den skyndsamt, som eljest vore önskvärd, ja nödvändig.

Att smitthärdarna så effektivt som möjligt oskadliggjordes ansågs styrelsen emellertid under alla förhållanden vara ett statsintresse. Förlusterna för den enskilde djurägaren vore så stora att kostnaderna för smittreningsarbetet icke borde påläggas honom i den utsträckning, som författningsbestämmelserna förutsatte. Saken skulle ställa sig annorlunda, därest tvångsförsäkring infördes, varigenom kostnaderna för desinfektionsarbetet kunde konsekvent uttagas enligt gällande bestämmelser.

Styrelsen hemställde fördenskull, att — därest icke tvångsförsäkring ansågs böra införas — desinfektionskostnaderna vid mul- och klövsjuka måtte helt täckas av statsmedel.

I en den 25 januari 1939 gjord framställning ifrågasatte *medicinalstyrelsen*, huruvida icke med hänsyn till föreliggande förhållanden och med sikte på nödvändigheten att under alla omständigheter snabbt få igångsätta desinfektion vid nedslaktningsgårdar samtliga kostnader för smittreningsåtgärder å sådana gårdar tillsvidare borde överflyttas på det allmänna. Till stöd för framställningen anfördes, bland annat:

I fråga om anslutningen från djurägarnas sida till den statsunderstödda försäkringsverksamheten finge styrelsen framhålla, att av djurägarna i Skåne mindre än 40 % skyddat sig mot förluster på grund av mul- och klövsjukan genom försäkring. Ungefär samma procenttal uppvisade en av biträdande överveterinären i Laholms tjänstgöringsdistrikt lämnad redogörelse beträffande försäkringsfrekvensen inom distriktet. Av en av tjänsteveterinären i Skara uppgjord förteckning över förekomsten av försäkring inom vederbörandes verksamhetsområde framginge, att endast 15 % av de djurägare, vars besättningar drabbats av mul- och klövsjuka, innehaft försäkring. Då de icke försäkrade djurägarna i regel tillhörde de mindre lantbrukarnas kategori, skulle det enligt styrelsens mening vara väl berättigat att nu föreslå statsersättning åt denna oskyddade grupp. Med tanke på att man emellertid härigenom skulle premiera oförsiktigheten kunde detta dock näppeligen ifrågakomma. Ett förslag att staten skulle helt övertaga desinfektionskostnaderna, har styrelsen därför ansett böra omfatta samtliga djurägare.

Styrelsen ville vidare påpeka den stora olikhet beträffande desinfektions-

kostnader, som råde mellan små och stora djurbesättningar. En närmare analys av det insamlade materialet visade oförtydligt, att ju mindre besättningen vore desto dyrare bleve åtgärderna. Inom den kategori, som omfattade 1—10 djur, utgjorde kostnaderna sålunda 53 kronor per enhet, medan kostnaderna inom den avdelning, som omfattade de stora bestånden (över 100 djur), stannade vid omkring 15 kronor.

Styrelsen ville jämväl beröra den avsevärda skillnad i arbetslön (timpenning) som nu råde på ifrågavarande område, i det att arbetslönen växlat mellan 65 öre per timme (lantarbetaravtalet) och 1 krona 2 öre — 1 krona 8 öre per timme enligt gällande grovarbetaravtal. Genom att fastställa normer för arbetsfolkets betalning och uppgöra anskaffningskontrakt beträffande arbetskraft har det syns styrelsen, att arbetet inom förevarande område skulle kunna avsevärt förbilligas.

När det gällde smittreningsåtgärder borde bostadsfrågan icke tillmätas en allför dominerande roll, då dessa kostnader i allt fall endast kunde beräknas uppgå till 3 à 4 procent av totalkostnaderna för inlösen av de slaktade djuren. Det viktigaste statsintresset vore, att smittämnet omedelbart tillintetgjordes, varigenom först den radikala utvägen att nedslakta djuren bleve till helt avsedd nytta.

Styrelsen ville därför påpeka, att stora svårigheter mötte att — åtminstone beträffande gårdar med nedslaktade besättningar och med dem jämställda isoleringsgårdar inom ett nedslaktningsområde — lösa desinfektionsfrågan på annat sätt än genom att å det allmänna överföra kostnaderna för hithörande arbeten.

Vad därefter beträffade den grupp av desinfektioner, som utfördes inom besättningar, där djuren genomgått sjukdomen och under tiden till friförklarandet vore isolerade, bleve smittningen delvis av annan karaktär. Den rent principiella invändningen mot desinfektionskostnadernas överförande å den enskilde djurägaren gällde dock med ökad styrka i sådana fall. Smittningen tillgripes här uteslutande i syfte att hindra smittas spridande till andra gårdar, varjämte dess genomförande uppställts såsom villkor för gårdens rätt till fria förbindelser utåt. Ur dessa synpunkter vore det förstäligt, att vederbörande djurägare, som ofta nog hårt drabbades av sjukdomen och dess följder, kände desinfektionen såsom en ytterligare betungande pålaga.

Styrelsen finge slutligen framhålla svårigheterna i fråga om tillämpningen av stadgandet, att djurägare utan ersättning skulle ställa till förfogande tillgängliga arbetskrafter och redskap, särskilt i de fall då försäkring varit i gällande kraft. Önskvärt vore, att ett förtydligande av bestämmelserna på denna punkt komme till stånd. Styrelsen ville ifrågasätta en ändring, syftande till att endast djurägaren själv och hans familj skulle undantagas från rätt till arbetsersättning.

Medicinalstyrelsen upptog sedermera i en den 2 januari 1939 dagtecknad framställning frågan, huruvida kostnader för gravgrävning skulle kunna inbegripas i de egentliga smittreningskostnaderna samt hemställde därvid, att Kungl. Maj:t måtte med förtydligande av bestämmelserna på denna punkt medgiva, att utgifter för gravgrävning måtte få gäldas av allmänna medel.

Styrelsen anförde, att gravgrävning, vilken enligt gängse språkbruk ej kunde anses höra till de egentliga smittreningsåtgärderna, utfördes av folk, som ej komme i beröring med den smittade gården och vilka således ej behövde underkasta sig personlig desinfektion. I stor utsträckning anlätades folk från vägstyrelserna eller personer med likartad yrkeskunnighet. Gravgrävningen måste för att hava avsedd effekt genomföras med den allra

största skyndsamhet och på grund härav kunde den ej alltid helt förenas med en stark ekonomisk planläggning av arbetet. Styrelsen uppgav, att ifrågavarande utgifter uppginge till 15 à 20 % av den totala desinfektionskostnaden.

Länsstyrelsen i Södermanlands län anförde i en framställning i ämnet bland annat följande:

På en gård hade djurbesättningen på grund av mul- och klövsjuka nedslaktats och smittreningsåtgärder i enlighet med gällande bestämmelser verkställt. Då den arbetskraft, som djurägaren kunde ställa till förfogande, ansågs vara alltför fåtalig, tillkallades andra personer, vilka därtill förklarade sig villiga, att biträda vid smittreningsarbetet. Då det ålåg djurägaren att bestrida $\frac{3}{4}$ av lönerna till ifrågavarande arbetare, hade länsstyrelsen till en början sökt tillförsäkra dem deras ersättning genom överenskommelse med jordägaren att mot lönerna svarande avdrag finge ske på den gottgörelse av statens medel, som skulle utgå för de nedslaktade djurens värde, varefter hela lönen skulle kunnat utbetalas av länsstyrelsen. Då djurägaren motsatte sig detta och då andra möjligheter att ordna ersättningsfrågan prövats men befunnits ogörliga, hade länsstyrelsen med hänsyn såväl till det allmänna intresse som till angelägenheten för vederbörande att utbetalningen icke bleve oskäligt fördröjd ansett sig böra ställa erforderligt belopp av allmänna medel förskottsvis till förfogande för vederbörande landsfiskal med anmodan att utbetala ifrågavarande lönelikvider och sedermera utkräva vad som därav skulle belöpa på djurägaren. Med anmälan om förhållandet hemställde länsstyrelsen dels om godkännande av den vidtagna åtgärden, dels ock om be- myndigande att vid eventuellt uppkommande liknande fall förfara på enahanda sätt.

Ytterligare må nämnas, att *vissa andra framställningar* gjorts rörande gäldandet av statsmedel av desinfektionskostnaderna under pågående mul- och klövsjukeepizooti.

Sistnämnda spörsmål upptogs även i ett flertal *motioner* vid årets riksdag.

I två likalydande motioner (I: 22 och II: 51) påyrkades sålunda, att riksdagen i skrivelse till Konungen ville hemställa om skyndsamt utredning och förslag om åtgärder i syfte att befordra arbetet för att förhindra spridandet av mul- och klövsjukan och för att hindra följderna av sjukdomen ävensom för att säkerställa djurägarna mot förluster, som direkt eller indirekt föranleddes av sjukdomen, bland annat så att kostnaderna för sådan desinfektion, som åvilade djurägare i samband med sjukdomen, gäldades av statsmedel till den del, som icke kunde täckas genom statsunderstödd försäkring.

Motionärerna erinrade i motiveringen till motionerna till en början om de utomordentliga förluster i olika avseenden såväl för de enskilda djurägarna som för staten, som den nu pågående epizootien medfört. Någon som helst tvekan syntes motionärerna icke kunna råda därom, att ett bekämpande av sjukdomen vore en landsangelägenhet, av särskild betydelse på grund av behovet att under nuvarande utrikespolitiska förhållanden inom landet upprätthålla så goda och stora besättningar som möjligt. Djurägarna hade i stor utsträckning icke vidtagit på dem ankommande åtgärder att säkerställa sig mot de ekonomiska konsekvenserna, därest sjukdomen skulle träffa deras

besättningar. Det vore sålunda bekant att trots de ringa premierna ett mycket stort antal djurägare icke tecknat försäkringar mot de förluster, som kunde följa med sjukdomen. Det syntes rättvist, att staten helt ersatte den desinfektion m. m., som föreskrevs, evad det gällde vid nedslaktningen eller vid isoleringen.

Vidare hemställdes i två likalydande motioner (I: 32 och II: 68) bland annat, att riksdagen måtte besluta, att alla av det allmänna vid nu pågående och kommande epizooti påbudna desinfektionsåtgärder, företagna för att bekämpa smittsam kreaturssjukdom, måtte bekostas av statsmedel.

Jämväl i förevarande motioner fäste motionärerna uppmärksamheten vid de stora kostnader, som såväl staten som de enskilda — jordbrukare eller andra — fått vidkännas på grund av den pågående mul- och klövsjukepizootien. Vidare ville motionärerna framhålla den olikhet beträffande tolkningen av gällande författningar på området som förekommit. I början av farsoten, och detta gällde framför allt Malmöhus län, syntes länsstyrelserna ha betalt eller förskotterat samtliga kostnader för i samband med utbrottet förekommande gravgrävnings- och desinfektionsarbeten. Senare hade denna tolkning övergivits och endast $\frac{1}{4}$ ansetts böra utgå av statsmedel under det att $\frac{3}{4}$ fått betalas av djurägaren eller — om han innehaft försäkring — av vederbörande bolag. Därigenom hade den situationen uppstått att statsverket kunde komma att av djurägaren återkräva belopp, som redan hade utgivits för fullgjort arbete.

Jordbruksutskottet, dit motionerna hänvisades, anförde i sitt utlåtande nr 25 — efter att ha omnämnt bland annat den igångsatta utredningen — i huvudsak följande.

Uppenbarligen är det av största vikt, att allt göres för att förhindra mul- och klövsjukans inträngande och spridande i landet och att därför ifrågakommande åtgärder, nedslaktning, isolering, desinfektion m. m., organiseras och genomföras planmässigt. Sjukdomens skadeverkningar i form av djur- och mjölkförluster m. m. liksom kostnaderna för isolering och desinfektion böra regleras med beaktande av både djurägarnas och det allmännas berättigade intressen. Angeläget är ock, att försäkringsverksamhetens utformning blir ändamålsenlig, vare sig försäkringen ordnas såsom frivillig eller obligatorisk.

Den numera igångsatta sakkunnigutredningen synes inbegripa såväl ovanberörda som övriga i föreliggande motioner upptagna spörsmål. Detta gäller även yrkandet i motionerna I: 32 och II: 68, att riksdagen måtte besluta, att kostnaderna för de under pågående epizooti redan vidtagna desinfektionsåtgärderna skola helt bestridas av statsmedel. De sakkunnigas förslag i denna fråga torde vara att förvänta så skyndsamt att frågan kan prövas före inrevarande riksdags avslutande.

Under åberopande av det anförda finner utskottet icke anledning att nu föreslå någon riksdagens åtgärd på grund av de i ämnet väckta motionerna.

Utskottet hemställde, att motionerna måtte anses besvarade med vad utskottet sålunda anförde.

Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets hemställan.

De sakkunnigas förslag.

De sakkunnigas förslag innebär i huvudsak följande. Ersättning för smittreningsåtgärder, som i enlighet med meddelade föreskrifter vidtagits i anledning av mul- och klövsjuka, skall gäldas av allmänna medel. Härifrån föreslås dock det undantaget, att ersättning ej skall utgå för redskap, som djurägaren ställt till förfogande för ändamålet, eller för handräckning, som lämnats av djurägaren eller dennes familjemedlemmar, tillhörande hans hushåll. Ersättning skall även utgå av allmänna medel för verkställande av gravgrävning och för nedslaktning av djur i de fall då nedslaktningen sker anorledes än å offentligt slakthus, under offentlig kontroll ställd enskild slakteriinrättning, annan av medicinalstyrelsen godkänd lokal eller å slaktautomobil. Redan enligt nu gällande bestämmelser skall ersättning utgå av allmänna medel i sistberörda fall. De förordade bestämmelserna ha föreslagits skola i viss utsträckning få retroaktiv verkan. Sålunda skall enligt förslaget ersättning i förut omförmälda hänseende lämnas av statsmedel även i fråga om åtgärder, som före de föreslagna nya bestämmelsernas ikraftträdande vidtagits under den nu pågående mul- och klövsjukeepizootien. De sakkunniga ha emellertid särskilt understrukit, att vad de nu förordat endast avser provisoriska åtgärder i avbidan på de sakkunnigas slutliga förslag i ämnet.

Jag torde härefter få lämna en redogörelse för det huvudsakliga innehållet i de sakkunnigas *motivering* till förslagen.

Till en början ha de sakkunniga lämnat vissa statistiska uppgifter rörande den pågående mul- och klövsjukeepizootiens omfattning och statsverkets kostnader i anledning av densamma. Enligt dessa uppgifter ha i de 13 län, varest mul- och klövsjuka förekommit under den nu pågående epizootien, för tiden intill den 28 februari 1939 sammanlagt 19,594 nötkreatur nedslaktats och 148,316 nötkreatur isolerats. Sammanlagda antalet nötkreatur i ifrågavarande län utgjorde enligt senast tillgängliga statistiska uppgifter 1,925,152. Av det totala svinbeståndet i nämnda län — 1,126,111 djur — nedslaktades under samma tid 21,347 och isolerades 134,904. Såsom ersättning för nedslaktade djur ha intill utgången av februari månad 1939 av statsmedel utbetalats omkring 10,485,000 kronor, varvid dock är att märka att till statsverket såsom ersättning för försålt kött återlevererats cirka 2,400,000 kronor. Vad beträffar de totala kostnaderna för desinfektion och gravgrävning i anledning av mul- och klövsjukeepizootien, räknat för tiden intill den 20 februari 1939, ha de sakkunniga hänvisat till vidstående tabell.

Av tabellen framgår, att totalkostnaden för desinfektionen kan beräknas till i runt tal 927,500 kronor, av vilket belopp cirka 336,000 kronor motsvara kostnader för desinfektion och gravgrävning i de fall, då nedslaktningsförfarandet kommit till användning, och återstoden, 591,500 kronor, avse smittreningskostnader då isoleringsmetoden anlåtats. På statsverket belöpan-

Desinfektionskostnader för tiden intill den 20 februari 1939.

L ä n		Antal nötkreatur		Kostnader för desinfektion ¹		Summa kostnader kronor
		nedslaktade	isolerade	vid nedslaktning	vid isolering	
Södermanlands	län	14		780		780
Östergötlands	»	142		3,000		3,000
Jönköpings	»	151		3,800		3,800
Kronobergs	»	147		5,000		5,000
Kalmar	»	189		1,700		1,700
Gotlands	»	20		720		720
Blekinge	»	128		2,800		2,800
Kristianstads	»	3,200	26,000	64,000	2104,000	168,000
Malmöhus	»	10,455	121,536	175,000	2486,145	661,145
Hallands	»	3,632	365	48,000	1,240	49,240
Göteborgs och Bohus	»	307		6,000		6,000
Älvsborgs	»	546		14,000		14,000
Skaraborgs	»	663	110	11,200	175	11,375
		19,594	148,011	336,000	591,560	927,560

de andel av dessa kostnader utgör således i runt tal $\left(\frac{927,500}{4} =\right)$ 231,800 kronor, av vilket belopp enligt vad de sakkunniga uppgivit cirka 115,000 kronor utbetalats intill den 20 februari 1939. Av länsstyrelserna därutöver utbetalade eller förskotterade medel ha de sakkunniga uppgivit kunna beräknas till ungefär 245,000 kronor.

De sakkunniga ha såsom motivering för sitt förslag att helt överflytta smittreningskostnaderna å statsverket anfört i huvudsak följande.

Som ett skäl för att statsverket bör helt övertaga kostnaderna för smittreningsåtgärderna torde till en början kunna framhållas, att dessa åtgärder till övervägande del måste anses såsom en det allmännas angelägenhet. För djurägaren, vars besättning redan drabbats av sjukdomen, har vidtagandet av dessa åtgärder — vid det förhållande, att deras huvudsakliga syfte uppenbarligen är att förhindra sjukdomens vidare spridning — icke något större intresse. Det torde sålunda i fall, då nedslaktningsförfarandet icke tillämpas, vara för honom tämligen likgiltigt, huruvida smittreningsåtgärder vidtagas eller ej, då hans besättning ändock under förhållandevis lång tid är immun mot smittan. Nedslaktas besättningen, förefinnes, i allt fall innan djurägaren hunnit anskaffa en ny sådan, intet egentligt behov ur hans synpunkt av smittrening. För det allmänna, som har ett starkt intresse att hejda sjukdomen, är det däremot av största vikt att smittrening skyndsamt och på det mest effektiva sätt kommer till stånd. I kampen mot sjukdomen

¹ Häri inbegripet vid nedslaktning jämväl gravgrävningskostnad.

² Kostnaderna beräknade efter 4 kronor per nötkreatursenhet, vilken siffra erhållits genom uppskattning av den verkliga medelkostnaden för cirka 65,000 djur.

har tydligt visat sig, att smittreningen är en mycket viktig åtgärd för sjukdomens hejdande.

En annan synpunkt, som pekar mot att staten närmast bör bära kostnaderna för smittreningen, är det förhållandet, att utförandet av densamma helt regleras av statliga organ. Det ankommer enligt gällande bestämmelser på de veterinära myndigheterna att bestämma omfattningen och sättet för dessa åtgärders utförande. I praktiken synes i regel så ha tillgått, att veterinären eller av vederbörande förordnad desinfektör kommit till gården och med av dem anskaffat erforderligt materiel och lejt folk verkställt desinfektionen. I förhållandevis få fall synes djurägaren själv ha påtagit sig några av desinfektionsåtgärderna eller biträtt med deras utförande. Djurägaren kan sålunda å ena sidan ej alls eller i allt fall ej i nämnvärd grad påverka desinfektionsförfarandet men å andra sidan är han dock betalningskyldig för största delen av kostnaderna därför. Detta måste uppenbarligen framstå såsom högeligen obilligt, i synnerhet med hänsyn till att kostnaderna på sina håll stigit till icke obetydliga belopp. Kostnaderna hava sålunda, där nedslaktning ägt rum, i enstaka fall på mindre gårdar uppgått till 70—90 kronor per nötkreatursenhet.

För närvarande finnes visserligen möjlighet för djurägaren att erhålla försäkring hos de statsunderstödda försäkringsbolagen för täckande av den del av smittreningskostnaderna, som ej påvilar staten. Såsom framgår av vad tidigare anförts, har emellertid denna utväg endast i förhållandevis ringa utsträckning anlitats. I Skåne synas vid epizootiens början endast omkring 40 procent av besättningarna hava varit försäkrade. I övriga nu berörda län är procentsatsen vida mindre. Flertalet djurägare hava sålunda drabbats av betydande kostnader, vilka de såsom regel icke torde ha varit beredda att möta. Det är ock att märka, att kostnaderna för desinfektionsåtgärderna stigit till relativt större belopp för jordbrukare med mindre besättningar än när fråga varit om större sådana. Smittreningskostnaderna hava sålunda drabbat djurägarna ganska ojämnt och hårdast sådana bland dessa, vilka i regel torde ha den minsta ekonomiska bärkraften.

Det kan icke bortses från att en fördel även skulle vinnas genom att staten övertog kostnaderna i nu ifrågavarande avseende därutinnan, att smittreningsåtgärderna då säkerligen skulle snabbare komma till utförande. Vikten av att genom ett skyndsamt ingripande söka förebygga smittspridning är uppenbar. Ju snabbare smittreningsåtgärderna vidtagas, desto större effekt ha de till förhindrande av smittans spridande.

Av de införskaffade uppgifterna framgår, att kostnaderna för smittreningsåtgärderna kunna för den enskilde komma att uppgå till synnerligen betydande belopp och att deras överförande helt och hållet på statsverket komme att medföra dryga utgifter för statskassan. De sakkunniga finna emellertid de skäl, som tala för att berörda kostnader övertagas av staten, vara av den styrka, att de ökade krav på staten, som därav skulle uppstå, icke få tillmätas någon avgörande betydelse vid lösandet av den föreliggande frågan. Hänsyn får även tagas till att genom smittreningsens snabbare utförande statens övriga kostnader för sjukdomen kunde väsentligt nedbringas. Det må framhållas, att i förhållande till övriga kostnader för statsverket i anledning av epizootien smittreningskostnaderna komma att vara av relativt underordnad betydelse. Såsom av utredningen framgår, torde smittreningskostnaderna i fall, då nedslaktningsförfarandet använts, icke komma att överstiga ens 3 å 4 procent av statens utgifter för inlösen av nedslaktade besättningar.

Under den allmänna diskussionen rörande spörsmålet, huru en lämplig

fördelning av smittreningskostnaderna mellan staten och djurägaren bör ske, har även framförts den tanken, att staten skulle ikläda sig kostnaderna för dessa åtgärder endast i de fall då nedslaktningsförfarandet komme till användning. Såsom skäl för denna uppfattning har huvudsakligen åberopats, att ett snabbt ingripande här vore särskilt av nöden och att, då staten toge hand om djurbesättningen, den även borde ombesörja smittreningen. De sakkunniga kunna icke finna de för denna lösning av frågan framförda skälen bärande. Det måste fastslås, att vare sig nedslaktnings- eller isoleringsförfarandet kommer till användning samma intresse för staten förefinnes för att en snabb desinfektion kommer till stånd. Ur det allmännas synpunkt föreligger sålunda icke något skäl att göra skillnad i fråga om kostnaderna vid de olika bekämpningsmetoderna. För djurägaren åter måste en sådan lösning av frågan te sig synnerligen obillig. Vid nedslaktningsförfarandets tillämpande erhåller han ersättning för djuren och smittreningen är dessutom enkel att genomföra. I de fall, då isoleringsförfarandet kommer till användning, drabbas djurägaren av förluster på grund av djurens sjukdom. Desinfektionen ställer sig för djurägaren besvärligare, då densamma måste ske medan djuren äro kvar i ladugården. Erinras må jämväl i detta sammanhang, att Kungl. Maj:t genom beslut den 6 mars 1925 medgivit, att under den åren 1925—1927 rådande mul- och klövsjukeepizootien inom område, där nedslaktningsmetoden icke skulle tillämpas, kostnaderna för desinfektion å gård, där av sjukdomen smittad besättning icke nedslaktats, finge bestridas av statsmedel.

Med hänsyn till det anförda hava de sakkunniga ansett sig böra föreslå, att statsverket helt övertager kostnaderna för smittreningsåtgärderna. I samband härmed bör dock noggrant undersökas i vad mån en förenkling och ett förbilligande av ifrågavarande åtgärder kunna ske utan att åtgärdernas effektivitet eftersättes. I enlighet med det uppdrag, de sakkunniga erhållit har förberedande utredning i hithörande hänseende igångsatts och torde förslag i ämnet komma att av de sakkunniga avgivas så snart denna utredning avslutats.

I fråga om ersättning för arbetskraft, som ställes till förfogande vid bekämpandet av ifrågavarande epizooti, ha de sakkunniga framhållit följande.

I överensstämmelse med den av de sakkunniga förordade ändringen rörande ersättning för smittreningskostnaderna torde staten även böra lämna djurägaren ersättning för arbetskraft, som kan ställas till förfogande för desinfektionsåtgärdernas vidtagande. Ett bibehållande av de nuvarande bestämmelserna i ämnet, enligt vilka djurägare icke är berättigad till gottgörelse på grund av att han ställt för honom tillgänglig arbetskraft till förfogande, skulle sannolikt leda till att erhållandet av biträde av sådan arbetskraft komme att försvåras. Då den av djurägaren disponerade arbetskraften ofta torde bliva billigare än för tillfället lejda arbetare från annat håll, skulle följden av de nuvarande bestämmelsernas bibehållande endast bli ökade kostnader för statsverket.

Beträffande det av de sakkunniga i det föregående förordade förslaget att ersättning skall utgå till sådan för djurägaren tillgänglig arbetskraft, som av honom ställts till förfogande, vilja de sakkunniga emellertid göra en reservation så till vida, att det icke torde vara lämpligt, att djurägaren själv eller till hans familj hörande personer erhålla ersättning för det arbete, de utföra för sjukdomens bekämpande. De sakkunniga vilja erinra, att i motsvarande fall på andra områden denna ståndpunkt intagits av statsmakterna. Enligt

de nyligen utfärdade bestämmelserna angående ersättning för deltagande i släckning av skogseld m. m. (S. F. S. nr 744/1938) erhålla sålunda skogsägaren och hans familjemedlemmar icke någon ersättning för sitt arbete i samband med skogsbrands bekämpande.

Till stöd för förslaget rörande ersättning för gravgrävning och nedslaktningskostnaderna ha de sakkunniga anfört följande.

Vad angår det av medicinalstyrelsen framställda yrkandet, att jämväl kostnaderna för grävning av gravar för de dödade djuren måtte gäldas av statsmedel, få de sakkunniga anföra följande. För närvarande torde gravgrävningen såsom regel ha skett icke av djurägaren utan av genom vederbörande veterinärers försorg lejd arbetskraft. På vissa håll synes härför ha använts vägstyrelsernas arbetsfolk. Så har skett dels därför att den största snabbhet varit av nöden att få gravar iordningställda och dels med hänsyn till att risken för smittspridning därigenom kunnat minskas. Enligt gällande bestämmelser angående ersättning till djurägaren är denne såsom huvudregel berättigad till ersättning, då han tillhandahållit lejd arbetskraft. I anslutning till gällande bestämmelser torde sålunda, då det förut berörda tillvägagångssättet vid gravgrävning kommit till användning, staten böra stå för kostnaderna. Att i de fall, då djurägaren ställer eget folk till förfogande för gravgrävning, låta honom själv bära kostnaderna synes obilligt och kommer uppenbarligen att leda till att han icke låter egen arbetskraft biträda. Med hänsyn till det anförda ansluta de sakkunniga sig till medicinalstyrelsens framställning i ämnet.

Jämlikt gällande bestämmelser utgår ersättning för bestyret med nedslaktning av djur i sådana fall, då nedslaktningen verkställs med anlitan av i 8 § kungörelsen nr 106/1935 omförmälda inrättningar. För fall, då så ej sker, synes anledning saknas att med avseende å ersättningsfrågan göra någon åtskillnad mellan gravgrävningens kostnader och nedslaktningskostnader. De sakkunniga föreslå fördens skull, att staten övertager jämväl sistnämnda kostnader.

Beträffande förslaget att de av de sakkunniga förut förordade bestämmelserna även skola få retroaktiv verkan ha de sakkunniga i huvudsak yttrat följande.

För den händelse Kungl. Maj:t skulle biträda de sakkunnigas förslag att smittreningskostnaderna i fortsättningen tillsvidare må utgå av statsmedel i den utsträckning, som sålunda förordats, uppstår frågan, huruvida ett dylikt övertagande av kostnaderna skall givas retroaktiv verkan, räknat från tidpunkten för epizootiens början i maj månad 1938. För att möjliggöra smittrenings verkställande hava såsom förut framhållits medel för ändamålet i viss omfattning av det allmänna utbetalats eller förskjutits särskilt då fråga varit om djurägare med svag ekonomi. Att i dessa fall återkräva den på djurägarna belöpande andelen skulle i många fall framstå som uppenbart obilligt. Överhuvud synes de i det föregående angivna skälen för att statsverket skulle helt övertaga kostnaderna för smittreningsåtgärderna äga huvudsaklig giltighet jämväl beträffande de under pågående epizooti uppkomna kostnaderna av denna art. Efter övervägande av skilda tänkbara möjligheter till frågans lösning hava de sakkunniga därför stannat vid att föreslå, att staten måtte övertaga samtliga hittillsvarande smittreningskostnader till följd av nu pågående epizooti. Visserligen kunde ifrågasättas, hu-

ruvida staten skulle gälda smittreningskostnader i de fall, då försäkring tagits. En dylik ståndpunkt måste emellertid i viss mån te sig såsom en obilighet mot de djurägare, som tagit försäkring. Skulle bolagen få betala kostnaderna för smittreningen, torde det icke vara uteslutet att för några av dem en efterdebitering å försäkringstagarna måste äga rum. En omtänksam djurägare, vilken i enlighet med statens intentioner tagit försäkring, skulle då komma att ställas i ett sämre läge än den, som underlåtit att taga försäkring. Härtill kommer att vid en epizooti av den våldsamma kraft, varom nu är fråga, staten på grund av bestämmelserna i försäkringsförordningen torde i viss utsträckning få bispringa bolagen. Vid nu angivna förhållanden anse de sakkunniga sig böra förorda, att statsverket övertager kostnaderna även i de fall, då försäkring tagits.

De sakkunniga ha beräknat, att de *mer kostnader*, som beträffande den nu pågående epizootien uppkomme för statsverket vid bifall till de sakkunnigas förslag, enligt de i det föregående meddelade preliminära uppgifterna skulle uppgå till omkring 700,000 kronor, varav 250,000 kronor avse kostnader vid nedslaktningsförfarandet och 450,000 kronor vid isoleringsförfarandet.

Vidkommande frågan om sättet för utbetalning av ersättning för nu ifrågavarande kostnader ha de sakkunniga föreslagit, att de i 11 § kungörelsen den 12 april 1935 (nr 106) meddelade föreskrifterna i tillämpliga delar borde gälla för här avsett fall.

Yttrandena.

De sakkunnigas förslag ha i de avgivna yttrandena vunnit allmän anslutning. Endast statskontoret samt länsstyrelsen och länsveterinären i Göteborgs och Bohus län ha avstyrkt förslagen.

Ur yttrandena må här återgivas följande.

Länsstyrelsen i Södermanlands län har, med hänsyn till att de av de sakkunniga framlagda förslagen anknyta till bestämmelserna i epizootilagen, ansett det riktigare att de föreslagna bestämmelserna om ersättning av allmänna medel för vissa smittreningsåtgärder icke allenast inskränkas till dylika åtgärder i anledning av mul- och klövsjuka utan formuleras så, att desamma komma att omfatta dylika åtgärder för samtliga i epizootilagen omförmälda smittsamma husdjursjukdomar.

Länsstyrelsen i Skaraborgs län har ifrågasatt, huruvida det icke vore lämpligare, att kostnader, som enligt de sakkunnigas förslag skulle åvila statsverket, utbetalades direkt av statsmedel på samma sätt som skedde med ersättningarna för vakthållning och dylikt. Härigenom skulle undvikas den olägenhet, som kunde uppstå i fall då djurägaren vore insolvent eller desinfektionsmanskapat eljest kunde ha svårigheter att utfå sin ersättning av djurägaren.

Länsstyrelsen i Östergötlands län har ifrågasatt, huruvida icke till trygande av att sparsamhet iakttages vid smittreningens verkställande viss mindre del av kostnaderna därför borde stanna å djurägaren.

Statskontoret har anfört i huvudsak följande.

Statskontoret måste för sin del finna det mindre lämpligt att, på sätt som föreslagits, vissa detaljtätgårdar beträffande den statliga understödsverksamheten vid de smittsamma husdjursjukdomarnas bekämpande skulle vidtagas, innan ännu utredningen rörande de allmänna riktlinjerna för denna verksamhet ens hunnit över det förberedande stadiet. Redan av denna anledning anser sig statskontoret icke kunna förorda bifall till de sakkunnigas förslag.

Härutöver vill statskontoret framhålla följande.

De sakkunniga hava ifråga om smittreningskostnaderna uttalat, att dessa kostnader hänförde sig till åtgärder, vilkas vidtagande till övervägande del måste anses såsom en det allmännas angelägenhet och vilkas utförande helt reglerades genom statliga organ. Statskontoret vill påpeka, att denna synpunkt måste hava övervägts även vid den utredning, som föregick utfärdandet av de i kungörelsen den 12 april 1935 (nr 106) intagna ersättningsbestämmelserna, ehuru den då icke ansågs böra föranleda till att staten övertog samtliga kostnader för berörda åtgärder. Statskontoret vill därjämte framhålla, att — såsom även de sakkunniga synas hava medgivit — den enskilde djurägaren, vilkens besättning drabbas av mul- och klövsjuka, dock icke kan anses vara helt utan ekonomiskt intresse av åtgärdernas företagande. Därest sjukdomen bekämpas med nedslaktningsmetoden, är desinfektionen ägnad att förebygga smittoövergång på en ny besättning. Samma nytta måste den, då isoleringsmetoden tillämpas, anses medföra i det fall att besättningen utökas med djur från annat håll. Även i andra hänseenden lära de statliga åtgärderna kunna vara till fördel för den djurägare, vilkens besättning lider av sjukdomen. Statskontoret anser sig jämväl böra erinra, att enligt nu gällande regler den ersättning, som i anledning av statsingripandet utgår, i vissa fall kan hålla djurägaren skadeslös även för sådan förlust, som skolat uppkomma oberoende av statsingripandet. Vid nedslaktning erhåller nämligen djurägaren gottgörelse utan hänsyn till att djur kunnat avlida av själva sjukdomen eller att djuren kunnat ådraga sig följsjukdomar. Det förefaller fördenskull statskontoret, som om smittreningskostnadernas i viss mån allmänpreventiva karaktär icke utan vidare kan anses utgöra tillräckligt underlag för ett krav på principiell skyldighet för staten att ersätta just dessa kostnader.

Statskontoret kan — i motsats till de sakkunniga — icke finna det rimligt, att de djurägare, vilka underlåtit att förskaffa sig försäkringsskydd, skola för sin försumlighet premieras genom tilldelning av statsunderstöd. Statskontoret anser sig med avseende härå böra erinra, att kungörelsen den 12 april 1935 (nr 106) vid utbrottet av mul- och klövsjukan i maj 1938 varit i kraft under så lång tid, att dess innehåll, enligt ämbetsverkets förmenande, bort vara bekant för landets samtliga djurägare, att med hänsyn till den korta karenstiden för den statsunderstödda försäkringen djurägarna även efter epizootiens utbrott haft vidsträckt möjlighet att skydda sig mot förluster genom försäkring samt att premierna för denna försäkring hållits synnerligen låga, i allmänhet högst 14 öre per 100 kronors försäkringssumma.

De sakkunniga hava förordat, att jämväl då försäkring föreligger ersättning för smittreningskostnader helt skulle utgå av allmänna medel. Statskontoret skulle för sin del hava funnit det mera rimligt, om de sakkunniga till understödande av de i kungörelsen den 26 juli 1926 (nr 389) omförmälda försäkringsbolagen föreslagit ändrade grunder för det till dessa bolag utgående statsbidraget. Härigenom skulle hava skapats en stimulans för djurägarna att genom försäkring skydda sig mot vidare förluster under den alltjämt pågående mul- och klövsjukan. Den av de sakkunniga förordade an-

ordningen kan statskontoret icke biträda. Att låta statsbidrag utgå, då vederbörande redan genom försäkring äro säkerställda för eventuella förluster, bör enligt statskontorets mening icke komma ifråga. Att märka är ock, att dessa bidrag sammanlagt skulle komma att uppgå till ett högst betydande belopp. Enligt vad som under hand uppgivits komma två av de hithörande försäkringsinrättningarna — Skånska lantmännens ömsesidiga kreatursförsäkringsförening och Skånes mindre jordbrukares ömsesidiga kreatursförsäkringsförening — att verkställa efterdebiteringar å delägarna å tillhoppa cirka 253,000 kronor. Samma föreningar äro enligt uppgift berättigade till statsbidrag enligt kungörelsen den 26 juli 1926 (nr 389) å sammanlagt omkring 218,000 kronor. Därjämte lär, efter vad som meddelats, ytterligare en försäkringsinrättning komma att ställa anspråk på statsbidrag. Försäkringsinrättningarnas behov av efterdebitering och statsbidrag lär huvudsakligen vara orsakat av utgifter för desinfektionskostnader. Då vidare för rätt till statsbidrag förutsattes, att det s. k. säkerhetstillägget, ränteavkastningen å vederbörande bolags reservfond och till viss del reservfondens kapital dessförinnan skola hava tagits i anspråk, synes den föreslagna ersättningen till försäkringstagare och försäkringsbolag utgöra den större delen av de till cirka 700,000 kronor uppskattade totalkostnaderna för sakkunnigförslagens genomförande. Statskontoret anser det härav även framgå, att sagda förslag givits en räckvidd, som icke ens med de sakkunnigas utgångspunkter kan anses försvarlig.

I fråga om rätt till ersättning för nedslaktnings- och gravgrävningskostnader vill statskontoret framhålla, att därest Kungl. Maj:t skulle finna skäligt att medgiva dylik rätt, ersättningen i varje fall torde böra begränsas till viss del av den enskilde djurägarens kostnader.

Med avseende å den av de sakkunniga förordade retroaktiva tillämpningen av eventuella bestämmelser i ämnet vill statskontoret framhålla, att det vill förefalla ämbetsverket, som om det knappast kan anses lämpligt att med avseende å dessa bestämmelser införa retroaktivitet, i all synnerhet som därigenom icke skulle ernås ett snabbare ingripande från statens sida till förhindrande av smittans spridning.

Beträffande den i utlåtandet framlagda kostnadsberäkningen vill statskontoret påpeka, att det av de sakkunniga angivna kostnadsbeloppet — 700,000 kronor — synes vara något för lågt, då dels de sakkunniga från den totala kostnadssumman — 927,560 kronor — avdragit en fjärdedel av denna summa, vilken i sig innesluter såväl de rena desinfektionskostnaderna som ock kostnaderna för handräkning vid desinfektion och gravgrävning, medan rätteligen hänsyn bort tagas allenast till förstnämnda kostnader, dels ock, såvitt statskontoret kunnat finna, kostnaderna för motsvarande åtgärder beträffande nedslaktade och isolerade svin icke medtagits.

Riksräkenskapsverket har uttalat betänkligheter mot att giva de föreslagna bestämmelserna retroaktiv verkan. Ämbetsverket har vidare rörande sätet för utbetalande av ersättningarna anfört följande.

De sakkunniga hava i fråga om sättet för utbetalning av ersättning för ifrågavarande kostnader för smittreningsåtgärder samt för handräkning för verkställande av gravgrävning och för nedslaktning av djur föreslagit, att de i 11 § kungörelsen den 12 april 1935 (nr 106) med närmare föreskrifter angående bekämpande av smittsamma husdjursjukdomar meddelade föreskrifterna skola i tillämpliga delar gälla. Såsom framgår av nyssnämnda paragraf åligger det vederbörande länsstyrelse att utanordna de ersättningsbelopp, som jämlikt kungörelsen skola utgå till djurägare. Riksräkenskaps-

verket vill emellertid framhålla, att starka skäl synas tala för att utbetalandet av sådana kostnader, vilka föränledas av smittsamma husdjursjukdomar, omhänderhaves centralt av medicinalstyrelsen. En dylik centralisering av dessa utbetalningsärenden skulle otvivelaktigt medföra, att utbetalningarna komme att ske på ett mera enhetligt sätt än vad som kan bli fallet, så länge länsstyrelserna handhava dessa uppgifter, varjämte det av riksräkenskapsverket ifrågasatta tillvägagångssättet skulle skapa ökade möjligheter att kontrollera och övervaka utgifterna för nu omhandlade ändamål. Visserligen skulle en centralisering till medicinalstyrelsen av ifrågavarande utbetalningsärenden erfordra någon förstärkning av arbetskrafterna å medicinalstyrelsens kameralförvaltning under tider av mera omfattande epizooti, men den härav föränledda kostnadsökningen bör enligt riksräkenskapsverkets uppfattning vägas mot fördelen av att dessa understundom synnerligen avsevärda ersättningar utbetalas och redovisas efter fullt enhetliga normer. Härtill kommer att länsstyrelserna genom den föreslagna anordningen skulle i någon mån beredas en välbehörlig lättnad i arbetet. I detta sammanhang torde böra erinras att riksräkenskapsverket redan i underdånigt utlåtande den 20 januari 1937 angående länsstyrelsernas organisation jämte därmed sammanhängande spörsmål ifrågasatt överflyttande av utbetalningsärenden rörande vissa i anledning av smittsamma husdjursjukdomar uppkomna kostnader från länsstyrelserna till medicinalstyrelsen.

*Departements-
chefen.*

Enligt gällande bestämmelser är statens ersättningskyldighet för desinfektionskostnaderna vid mul- och klövsjuka begränsad till en fjärdedel av samma kostnader. Såsom framgår av vad förut anförts ha emellertid bestämmelserna rörande statens medverkan vid bekämpandet av mul- och klövsjukan delvis blivit felaktigt tillämpade därigenom, att under nedslaktningsförfarandet vid epizootiens tidigare skede inom vissa län ersättning utbetalats av statsmedel för samtliga kostnader för smittrening. Sedan berörda felaktiga utbetalningar observerats, erinrade Kungl. Maj:t i cirkulärskrivelse den 9 december 1938 om författningsbestämmelsernas innehåll. Härefter skedde utbetalningarna i enlighet med föreskrifterna. Från skilda håll ha emellertid framställningar gjorts därom, att staten skulle helt övertaga kostnaderna för desinfektionen. Vissa av dessa framställningar ha uppenbarligen föränletts av den tidigare felaktiga tillämpningen av författningsbestämmelserna.

Flera skäl synas tala för att såsom ett provisorium, intill dess statsmakterna — sedan pågående utredning slutförts — fastställt nya grunder för statens medverkan till sjukdomens bekämpande, ersättning lämnas av statsmedel för samtliga kostnader för smittrening under rådande mul- och klövsjukeepizooti.

Beträffande de fall, där, såsom nyss framhållits, samtliga desinfektionskostnader gäldats av statsmedel, synes ett återkrävande över hela linjen från djurägarna av dessa medel näppeligen böra komma i fråga. För djurägare med små tillgångar skulle detta kunna få svåra ekonomiska följder. Man torde också ha att räkna med att ett återkrävande, då det här gäller ett ganska stort antal fall, skulle bli förenat med åtskilliga administrativa olägenheter. Men om ett efterskänkande av återbetalningen i nu åsyftade

fall äger rum, måste det uppenbarligen framstå såsom mindre rättvist för de djurägare, vilkas djur senare drabbats av sjukdomen, att nödgas gälda ifrågavarande kostnader, under det att de djurägare, vilkas besättningar sjukdomen drabbat under epizootiens tidigare skede, icke betungas med några utgifter för samma ändamål. Såsom framgår av vad de sakkunniga anfört hade djurägarna vid epizootiens utbrott endast i förhållandevis ringa utsträckning genom försäkring skyddat sig för kostnader och förluster på grund av mul- och klövsjuka. Särskilt torde detta gälla djurägare med mindre besättningar. Anledningen härtill torde vara att söka i svag ekonomi och bristande kännedom om författningarnas innehåll. Såsom framgår av de sakkunnigas utredning ha kostnaderna för smittreningen ofta stigit till högst avsevärda belopp. Kostnaderna ha ställt sig förhållandevis högre för mindre besättningar och sålunda i regel kommit att hårdare drabba vissa ekonomiskt svagare situerade djurägare. Jämlikt gällande bestämmelser ankommer det på vederbörande veterinära myndigheter att föreskriva omfattningen av smittreningssåtgärderna, och den enskilde djurägaren kan icke påverka desinfektionsförfarandet eller i nämnvärd grad inverka på kostnaderna för detsamma.

På grund av vad sålunda anförts kan jag — utan att dock därigenom vilja taga ståndpunkt till frågan huruvida och i vad mån staten vid utformningen av nya bestämmelser i ämnet bör bära smittreningskostnaderna — tillstyrka, att staten påtager sig kostnaderna för desinfektionen under den nu pågående epizootien såväl för den tid som epizootien pågått som ock under tiden intill dess nya bestämmelser kunna komma att bliva utfärdade. Ökningen i statsverkets utgifter vid gäldandet av nu ifrågavarande kostnader kommer enligt de sakkunnigas beräkningar att intill den 20 februari 1939 uppgå till omkring 695,700 kronor. Härav är emellertid redan guldets genom förskotteringar eller annorledes ett belopp av cirka 245,000 kronor. I detta belopp ha även inräknats kostnaderna för gravgrävning, vilka redan på grund av gällande bestämmelser i viss utsträckning torde påvila statsverket. Den ytterligare ökningen skulle således stanna vid cirka 450,000 kronor. Att beräkna de kostnader, som en dylik överflyttning efter nyssnämnda dag kommer att medföra för statsverket, låter sig svårligen göra. Den pågående mul- och klövsjukeepizootien synes emellertid i varje fall för närvarande vara i utdöende. Kommer densamma icke att ånyo blossa upp, torde statsverkets kostnader i fortsättningen icke bliva av större omfattning. Genom ett förbilligande av smittreningskostnaderna torde även en sänkning av statsverkets utgifter härför kunna ske. Såsom framgår av vad de sakkunniga anfört synas numera smittreningskostnaderna kunna nedbringas till i genomsnitt fyra kronor per nötkreatursenhet. Tidigare ha dessa kostnader varit väsentligt högre.

Ett genomförande av de sakkunnigas förslag skulle medföra, att även försäkringsbolagen skulle erhålla gottgörelse för vad de utgivit i ersättning för desinfektionskostnaderna. För vissa djurägare, vilka ha sina djur försäkrade, skulle detta medföra en direkt fördel. För närvarande finnas fyra

statsunderstödda försäkringsbolag, nämligen Försäkringsbolaget för smittsamma husdjursjukdomar, ömsesidigt, Skånska lantmännens ömsesidiga kreatursförsäkringsförening, Skånes mindre jordbrukares ömsesidiga kreatursförsäkringsförening samt Älvsborgs m. fl. läns häst- och nötkreatursförsäkringsbolag (ömsesidigt). Av dessa bolag komma enligt vad jag inhämtat de två Skånebolagen att bli nödsakade att till mötande av ersättningsanspråken från försäkringstagare verkställa efteruttaxeringar. I fråga om de två övriga bolagen torde i varje fall med den utbredning epizootien hittills haft efteruttaxeringar icke bli behöfliga. Det är att märka, att Älvsborgs m. fl. läns häst- och nötkreatursförsäkringsbolag endast haft mycket obetydlig känning av epizootien. Enligt uppgift från bolaget skulle ersättningsanspråken för desinfektionskostnaderna röra sig om endast några hundratals kronor. Försäkringsbolaget för smittsamma husdjursjukdomar har däremot ganska betydande ersättningar att erlægga för desinfektionskostnader. Emellertid kunna enligt vad från bolaget upplysts kraven på dylika ersättningar mötas med för denna försäkringsform disponibla medel. För försäkringstagarna hos de två Skånebolagen skulle ett genomförande av de sakkunnigas förslag medföra en viss fördel såtillvida att i anledning därav efteruttaxeringarna skulle kunna nedbringas. Enligt vad som upplysts pågå emellertid för närvarande underhandlingar om sammanslagning mellan Försäkringsbolaget för smittsamma husdjursjukdomar och Skånska lantmännens kreatursförsäkringsförening. Denna sammanslagning synes bli till gagn för båda bolagens försäkringstagare. Densamma torde dock icke kunna komma till stånd med mindre de sakkunnigas förslag genomföres. Då en förutsättning för tillfredsställande försäkring torde vara, att mera bärkraftiga försäkringsföretag finnas, förväntar jag, att nyssberörda förhandlingar lämna positiva resultat.

Då såsom framgår av vad jag förut anfört vissa fördelar komma att uppstå för försäkringstagare, vilkas besättningar drabbats av mul- och klövsjuka under den nu pågående epizootien, vid ett genomförande av de sakkunnigas förslag även såvitt angår retroaktiv hjälp åt dessa djurägare synes i regel något undantag från den föreslagna regeln om statens övertagande av smittreningskostnaderna, såvitt angår bolagen, icke böra göras. Att helt lämna de djurägare, som tagit försäkringar, utanför den ifrågasatta hjälpen synes mig icke skäligen kunna ifrågakomma. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att med hänsyn till omständigheterna pröva omfattningen av den hjälp, som bör lämnas bolagen.

Den av mig nu förordade lösningen av frågan om statens övertagande av smittreningskostnaderna under den pågående mul- och klövsjukeepizootien torde icke ur alla synpunkter kunna anses helt tillfredsställande. Emellertid har vid övervägande av olika möjligheter till spörsmålets lösning något förslag, som bättre tillgodoser kraven på rättvisa och billighet, icke stått att finna.

Vad angår de sakkunnigas förslag, att staten även i regel bör lämna djurägare ersättning för arbetskraft, som ställts till förfogande för desinfektions-

åtgärdernas vidtagande, kan jag biträda detsamma. De nu gällande föreskrifterna ha icke visat sig fullt tillfredsställande. Den av djurägarna anställda arbetskraften har på grund av ersättningsbestämmelsernas innehåll ofta icke kommit till användning, vilket medfört att arbetskraft, som varit ganska väsentligt dyrare, måst anskaffas. Till den av de sakkunniga föreslagna bestämmelsen att ersättning icke skall utgå till djurägare eller de av dennes familjemedlemmar, som tillhöra hans hushåll, kan jag icke helt ansluta mig. Att djurägaren själv eller hans hustru icke erhåller ersättning för sitt arbete vid desinfektionen synes skäligt. Däremot torde det komma att framstå såsom obilligt, att djurägarens söner eller andra familjemedlemmar, vilka ofta arbeta mot lön och sålunda motsvara lejd arbetskraft, icke skulle kunna tillerkännas ersättning för sitt arbete vid desinfektionen. Begränsningen i ersättningsrätten bör enligt min uppfattning endast gälla för djurägaren själv och hans hustru.

De av de sakkunniga framförda förslagen därom att ersättning skall utgå även för gravgrävning och nedslaktning kan jag biträda. Ersättning bör dock ej utgå till djurägaren själv. Såväl nu ifrågavarande ersättningsrätt som rätten till ersättning för arbetskraft, som ställts till förfogande för smittrening, torde böra gälla icke blott tillsvidare utan även för hela den tid den nu pågående epizootien tidigare härjat.

I likhet med de sakkunniga vill jag framhålla att de nu föreslagna bestämmelserna böra betraktas såsom provisoriska i avbidan på att de förslag, som torde bli en följd av de sakkunnigas arbete, kunna komma att leda till ny lagstiftning i ämnet.

De nu ifrågasatta ändrade föreskrifterna rörande ersättning till djurägarna torde böra träda i kraft så snart ske kan. Ansökan om utbekommande av de retroaktiva ersättningarna torde böra ingivas till länsstyrelsen inom tid som Kungl. Maj:t bestämmer. Det har nämligen visat sig, att den tid av tre månader efter ersättningsanspråkets uppkomst, inom vilken enligt bestämmelserna i 8 § tredje stycket av epizootilagen anspråk på ersättning skall göras hos vederbörande länsstyrelse, torde vara för kort.

De av riksräkenskapsverket föreslagna ändringarna i sättet för ersättingarnas utbetalande finner jag beaktansvärda. Dock torde frågan härom få anstå till dess de sakkunniga avgivit sina slutliga förslag.

Särskilda medel synas icke behöva ställas till förfogande för genomförande av förevarande förslag. Kostnaderna torde böra bestridas från det i riksstaten under nionde huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till Förekommande och hämmande av smittsamma husdjursjukdomar: Övriga utgifter.

Enligt den gällande epizootilagen ankommer det på Kungl. Maj:t att bestämma de grunder, efter vilka ersättning av allmänna medel skall utgå för kostnad eller förlust, som föranletts av stadgandena i epizootilagen eller enligt densamma meddelade bestämmelser. Med hänsyn till att de nu gällande grunderna emellertid delgivits riksdagen synas även de nu föreslagna ändrade föreskrifterna böra underställas riksdagen. Förslag till kungörelse i ämnet har utarbetats inom departementet och torde såsom bilaga få fogas vid protokollet.

Proposition i ärendet lärer jämlikt § 54 riksdagsordningen kunna avlåtas, utan hinder av att den för propositioners avlämnande till riksdagen i allmänhet stadgade tid gått till ända.

Under åberopande av det anförda hemställer jag alltså,

att riksdagen måtte godkänna, att ersättning för kostnader i anledning av mul- och klövsjuka må utgå av statsmedel i huvudsaklig överensstämmelse med de ändrade grunder, som i det föregående förordats.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlåtas till riksdagen.

Vid protokollet:

Gunnar Sandström.

*Bilaga.***F ö r s l a g**

till

kungörelse angående bestridande av vissa kostnader i anledning av mul- och klövsjuka.

Med stöd av 11 § lagen den 12 april 1935 (nr 105) om bekämpande av smittsamma husdjurssjukdomar (epizootilagen) förordnas som följer:

1. Ersättning skall utgå av allmänna medel för smittreningsåtgärder, som i enlighet med i vederbörlig ordning meddelade föreskrifter vidtagas i anledning av mul- och klövsjuka, dock ej för av djurägaren till förfogande för ändamålet ställda redskap eller för handräckning, som lämnats av djurägaren eller dennes hustru. I fråga om ersättning till försäkringsbolag bestämmer Kungl. Maj:t ersättningens omfattning. För arbetskraft, som kommit till användning, skall ersättning utgå efter den arbetslön, som i orten i allmänhet tillkommer arbetare för likartat arbete, dock högst med belopp som djurägaren nödgats utgiva i ifrågakomna hänseende.

2. Ersättning för handräckning för verkställande av gravgrävning och för nedslaktning av djur, där nedslaktningen skett annorledes än å offentligt slakthus, under offentlig kontroll ställd enskild slakteriinrättning, annan av medicinalstyrelsen godkänd lokal eller å slaktautomobil, skall bestridas av allmänna medel enligt i punkt 1 stadgade grunder.

3. Vad under punkterna 1 och 2 härovan stadgats skall gälla jämväl beträffande åtgärd, som före ikraftträdandet av denna kungörelse vidtagits i anledning av under åren 1938 och 1939 pågående epizooti.

Denna kungörelse träder i kraft den

Anspråk på ersättning jämlikt punkt 3 skall framställas hos vederbörande länsstyrelse senast inom sex månader efter det denna kungörelse trätt i kraft.

Genom denna kungörelse upphäves dels vad 9 § 4 och 5 mom. kungörelsen den 12 april 1935 (nr 106) med närmare föreskrifter angående bekämpande av smittsamma husdjurssjukdomar innehåller häremot stridande, dels ock föreskrifterna i 2 § 1. fjärde stycket och 5. kungörelsen den 26 juli 1926 (nr 389) om allmänna grunder angående försäkring med statsbidrag mot förluster på grund av smittsamma husdjurssjukdomar, såvitt desamma avse mul- och klövsjuka.